

# Fiskální pakt – Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii

**EU OFFICE**  
Česká spořitelna, a.s.  
Olbrachtova 1929/62  
140 00 Praha 4  
tel.: +420 956 718 012  
fax: +420 224 641 301  
[EU\\_office@csas.cz](mailto:EU_office@csas.cz)  
<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička  
+420 956 718 014  
[jjedlicka@csas.cz](mailto:jjedlicka@csas.cz)

Iva Dlouhá  
+420 956 718 015  
[idlouha@csas.cz](mailto:idlouha@csas.cz)

Helena Chamerová  
+420 956 718 012  
[hchamerova@csas.cz](mailto:hchamerova@csas.cz)

Tomáš Kozelský  
+420 956 718 013  
[tkozelsky@csas.cz](mailto:tkozelsky@csas.cz)

Jan Jedlička, Tomáš Kozelský

EU Office České spořitelny

## Úvod

Potřeba řešit dluhovou krizi v Evropě si vyžádala přijetí nových kroků a opatření, která v zásadě můžeme rozdělit do těchto typů dle své povahy:

- **Fiskální opatření** – smyslem je poskytnout státům s omezeným přístupem na finanční trh půjčky. Hlavním nástrojem je v současnosti Evropský stabilizační mechanismus (ESM) s kapacitou až 500 miliard eur, ke kterému je třeba přičíst dalších 200 miliard eur, které zbyly z Evropského fondu finanční stability (EFSF).
- **Měnová opatření** – jsou vykonávána Evropskou centrální bankou a vedle mimořádných dlouhodobých operací (LTRO) sem aktuálně patří zejména program na intervence na sekundárních dluhopisových trzích (OMT) s cílem srazit výnosy problémových států na nižší ufinancovatelnou úroveň).
- **Tržní opatření** – jedná se o opatření, která jsou realizována na finančním trhu mezi držiteli státních dluhopisů a jejich emitenty – jednotlivými členskými státy. Aktuálně sem patří „dobrovolná“ dohoda (PSI) mezi držiteli řeckých státních dluhopisů a řeckou vládou na odpuštění 74 % hodnoty držených obligací.
- **Systémová opatření** – mají podobu úpravy evropských norem s cílem upravit legislativní rámec tak, aby se do budoucna neopakovaly podobné dluhové krize. Patří sem jednak zpřísnění regulace v sektoru finančních služeb, jednak úprava dosavadní nevyhovující koordinace fiskálních politik jednotlivých členskými státy formou přijetí nové smlouvy – Fiskálního kompaktu.

Nově fungující Fiskální kompakt, jako samostatná smlouva na úrovni primárního práva EU, má zajímavý vztah i k České republice. Naše země se spolu s Velkou Británií staly jedinými dvěma členskými státy EU, které se ke kompaktu nepřihlásily.

Objektivní analýza principu fungování Fiskálního kompaktu, včetně jeho smyslu a užitečnosti je proto aktuálním hlavním tématem tohoto čísla Měsíčníku EU aktualit. Na začátek si však připomeňme, že koordinaci fiskálních politik v měnové unii měl primárně zajišťovat Pakt stability a růstu.

## Pakt stability a růstu

Zahájení fungování jednotného vnitřního trhu EU v roce 1992 vyvolalo myšlenku dalšího odbourání bariér při vzájemném přeshraničním obchodování tentokrát v měnové oblasti. Vždyť jednorázová devalvace domácí měny o například 10 % má stejný efekt, jako zavedení dovozních cel ve stejné výši. Nicméně může jednotná měnová politika úspěšně fungovat i bez opory jednotné fiskální politiky?

Účast v měnové unii totiž jednotlivým účastníkům nebrání, aby nevyužili situace a nežili na dluh – tedy umožňuje část nákladů dluhu v podobě tlaku na depreciaci přenést na celou měnovou zónu, zatímco výnosy z dluhu (tedy více peněz k dispozici) nesou především jednotlivé státy. V tomto smyslu se jedná o klasické jednání „černých pasažérů“.

Odpověď na zamezení tohoto jednání se zrodila v roce 1997 v Amsterdamu, kde byl ujednán tzv. Pakt stability a růstu (Stability and Growth Pact - SGP). Jeho smyslem nebylo sjednotit fiskální politiku členských států eurozóny, ale vynutit potřebnou fiskální disciplínu a jednotlivé národní rozpočtové politiky koordinovat do takové míry, aby umožnily bezproblémové fungování měnové zóny.

Tu zajišťuje Pakt stability a růstu tím způsobem, že požaduje po členských státech provádět takovou rozpočtovou politiku, aby země udržela limit maximálně 3 % schodku veřejných financí vůči HDP a 60 % veřejného dluhu k HDP. U dluhu nad tuto hranici daná země musí každý rok vykázat uspokojivé tempo snižování.

Podle paktu jsou členské státy zavázány „držet ve střednědobém horizontu své rozpočtové pozice blízko vyrovnanosti nebo v přebytku“. Cíl je dle zakládajících smluv EU dostatečný k tomu „aby členským státům umožnil vyrovnávat normální cyklické fluktuace a současně udržet rozpočtové deficity v rámci limitu vymezeném referenční hodnotou 3 % HDP.“

Samotný pakt se skládá ze dvou částí – preventivní a odrazující:

### Preventivní část

V rámci opatření obsažených v preventivním pilíři musí členské státy dodávat roční zprávy o hospodaření a střednědobé rozpočtové strategii, jejichž podoba se liší podle účasti země v eurozóně:

- **stabilizační programy** (*stability programmes*) – pro členské státy eurozóny
- **konvergenční programy** (*convergence programmes*) – pro členské státy EU stojící mimo eurozónu

K programům následně zaujímá stanovisko Rada EU a Evropská komise, a pokud jsou se strategií nespokojeny, následují dvě možnosti:

- a) Na základě návrhu Komise může Rada EU vydat včasné varování (*early warning*) s cílem zabránit vzniku přílišného schodku.
- b) Pomocí včasných politických doporučení nezávazné povahy (*policy advice*) se může Evropská komise snažit o nápravu největších hříchů národních fiskálních politik.

Konvergenční i stabilizační programy se musí vztahovat k období začínajícímu předchozím rokem a kromě roku současného musí zahrnovat nejméně 3 roky nadcházející. Programy se ke Komisi podávají obvykle v prosinci. Musí obsahovat následující informace:

- Střednědobý cíl národní politiky, který ukazuje, že národní rozpočty jsou dlouhodobě udržitelné a jejich deficit je menší než 3 % HDP. Pokud země překračuje tento deficit, tak musí zároveň vypracovat plán, kterým ho sníží.
- Základní hospodářské předpoklady (podrobný popis národního hospodářství, jeho růstového potenciálu, trhu práce či monetární stability).
- Národní vlády musí věrohodně popsat prostředky, které povedou k naplnění rozpočtových cílů.
- Země stojící mimo eurozónu ke zprávě musejí přidat také podrobně rozepsané cíle jejich měnové politiky a jejich vztah k cenové stabilitě a stabilitě měnových kurzů.

Tyto informace Evropská komise následně ověří. Zaměří se na reálnost uvedených hospodářských předpokladů, ale i na to, zda navržené prostředky skutečně vedou k deklarovaným cílům. Důležitou otázkou je, zda střednědobý rozpočtový cíl poskytuje určitou rezervu, tak aby byl v případě nečekaných problémů cíl i přesto splněn. Evropská komise také ověřuje, zda jsou národní hospodářské politiky v souladu s hlavními směry hospodářské politiky (*The broad economic policy guidelines*).

## Odražující část – postup při nadměrném schodku

Druhá část Paktu stability a růstu upravuje kroky, které se spustí při postupu při nadměrném schodku (*Excessive Deficit Procedure*).

Tento postup při nadměrném deficitu se zahájí, jestliže schodek veřejných financí překročí prahovou hodnotu ve výši 3 % vůči HDP. Je-li rozhodnuto, že je schodek nadměrný ve smyslu Smlouvy, vydá Rada EU dotčeným členským státům doporučení, aby nadměrný schodek odstranily, a poskytně jim k tomu určitý čas. Nedodržení doporučení vede k dalším krokům, včetně možnosti sankcí pro členské státy eurozóny.

### Sankce uvedené v Paktu stability a růstu

V případě nadměrného deficitu může být na státy eurozóny uplatněna sankční procedura. V prvním roce postižený stát skládá neúročené depozitum ve výši 0,2 % svého HDP + 1/10 rozdílu mezi skutečným deficitem k HDP a limitní hodnotou. Ve druhém roce se výše neúročeného depozita zvyšuje maximálně na 0,5 % HDP. A ve třetím roce bez sjednané nápravy se neúročené depozitum přeměňuje v pokutu.

I přes velice časté porušování fiskální disciplíny a aplikaci procedury při nadměrném deficitu nikdy nebyl žádný stát sankcionován. Důvodem je schvalovací mechanismus, kdy návrh na sankci dává Evropská komise, nicméně o jejím uvalení rozhodují samy členské státy (vč. států, na něž má být sankce uvalena).

## Reformy Paktu stability a růstu

Už původní Pakt stability a růstu znal výjimky – pokud se jednalo o dočasný deficit způsobený nečekanou událostí a v nejbližších letech se měly vrátit do limitu, mohl být rozhodnutím Rady odpuštěn. To se například stalo v roce 2003 Německu a Francii, a Rada je za to dodnes od menších států kritizována. V roce 2005 byla schválena reforma Paktu stability a růstu (Council regulation 1055/2005), která se zaměřovala na zvýšení flexibility Paktu.

Změny nespočívaly v korekci základních kritérií; základní pravidla (limity 3 % HDP u rozpočtového schodku, resp. 60 % u veřejného dluhu) nebyly zpochybněny a ohroženy. Problém je však v tom, že začaly být uplatňovány více na míru problémům jednotlivých členských států a v průběhu určitých fází hospodářského cyklu tolerují určité projevy fiskální nedisciplinovanosti. Hodnocení, dodržování a vymáhání pravidel hry je od reformy do jisté míry podřízeno prováděním strukturálních reforem, například reforem penzí (krátkodobě negativní dopady na veřejné finance při provádění reformy penzí nemohou vyvolat proceduru při nadměrném deficitu).

Díky reformě sankce nemusely být uvaleny v případě, že porušení pravidel bude malé a dočasné a finanční prostředky budou použity na:

- posílení mezinárodní solidarity,
- dosažení evropských politických cílů, zejména pak sjednocení Evropy,
- investice do vzdělání, inovací, vývoje a boje proti nezaměstnanosti,
- veřejné investice,
- snižování zadlužení,
- penzijní reformu (země, které zahájí penzijní reformu, budou moci z deficitu tyto investice „odepisovat“ po dobu pěti let; v prvním roce 100 % nákladů, v následujících letech 80 %, 60 %, 40 % a 20 %).

Od roku 2005 platná pravidla v podstatě umožňují každému členskému státu individuálně zdůvodnit, proč nebyl schopen dodržet práh fiskální disciplíny. Každý stát individuálně bude mít příležitost a prostor zdůvodnit, zda vyšší deficit nebyl vyvolán faktory, které nová pravidla Paktu stability a růstu po přechodnou dobu tolerují (hospodářská situace, reformy, nutné jednorázové výdaje). Celkovým efektem této reformy tak nebylo napravení nevhodného schvalovacího mechanismu, nýbrž spíše změkčení pravidel daných Paktem, což se naplno projevilo po roce 2009 ve formě dluhové krize ve velké části zemí eurozóny.

## Fiskální pakt

Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii mezi:

- Belgickým královstvím,
- Bulharskou republikou,
- Dánským královstvím,
- Spolkovou republikou Německo,
- Estonskou republikou,
- Irskem,
- Řeckou republikou,
- Španělským královstvím,
- Francouzskou republikou,
- Italskou republikou,
- Kyperskou republikou,
- Lotyšskou republikou,
- Litevskou republikou,
- Lucemburským velkovévodstvím,
- Maďarskem,
- Maltou,
- Nizozemským královstvím,
- Rakouskou republikou,
- Polskou republikou,
- Portugalskou republikou,
- Rumunskem,
- republikou Slovinsko,
- Slovenskou republikou,
- Finskou republikou a
- Švédským královstvím,

známá též jako fiskální pakt, vstoupila dne 1. ledna 2013 v platnost.

Touto smlouvou se smluvní strany (členské státy Evropské unie, zatím mimo Spojené království a České republiky) zavazují posílit hospodářský pilíř hospodářské a měnové unie přijetím souboru pravidel pro zpřísnění rozpočtové kázně prostřednictvím rozpočtového paktu, jakož i posílit koordinaci svých hospodářských politik a zlepšit správu eurozóny, a podpořit tak dosažení cílů Evropské unie v podobě udržitelného růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti.

### Ratifikace fiskálního paktu

Po podpisu fiskálního paktu premiéry či prezidenti signatářských zemí muselo dojít k její ratifikaci v souladu s ústavními pravidly těchto zemí, většinou parlamentní cestou (výjimkou je Irsko, kde proběhlo referendum). K datu uzávěrky tohoto čísla Měsíčníku byl pakt ratifikován v 17 zemích.

Ve výše uvedené tabulce ze zemí Evropské unie chybí Spojené království a Česká republika, které se k této smlouvě zatím připojit nechtějí.

Aby tato smlouva vstoupila v platnost, bylo nutné, aby ji ratifikovalo minimálně 12 zemí eurozóny. Tato podmínka byla splněna a k těmto 12 státům používajícím euro:

- Estonsko,
- Francie,
- Finsko,
- Itálie,

### Proces ratifikace fiskálního paktu

	Ratifikace:	V platnosti od:
Rakousko	30.7.2012	1.1.2013
Belgie	-	-
Bulharsko	-	-
Kypr	26.7.2012	1.1.2013
Německo	27.9.2012	1.1.2013
Dánsko	19.7.2012	1.1.2013
Estonsko	5.12.2012	1.1.2013
Španělsko	27.9.2012	1.1.2013
Francie	26.11.2012	1.1.2013
Řecko	10.5.2012	1.1.2013
Maďarsko	-	-
Itálie	14.9.2012	1.1.2013
Irsko	14.12.2012	1.1.2013
Litva	6.9.2012	1.1.2013
Lucembursko	-	-
Lotyšsko	22.6.2012	1.1.2013
Malta	-	-
Nizozemsko	-	-
Portugalsko	25.7.2012	1.1.2013
Polsko	-	-
Rumunsko	6.11.2012	1.1.2013
Švédsko	-	-
Finsko	21.12.2012	1.1.2013
Slovinsko	30.5.2012	1.1.2013
Slovensko	17.1.2013	1.2.2013

*Zdroj: Rada EU, stav k 21.2.2013*

- Irsko,
- Kypr,
- Německo,
- Portugalsko,
- Rakousko,
- Řecko,
- Slovinsko,
- Španělsko

se 17. ledna 2013 ještě připojilo Slovensko.

Na ratifikaci se tedy ze zemí eurozóny čeká ve státech Beneluxu a na Maltě. V Irsku o ratifikaci bylo rozhodnuto v referendu. Irsko se tak stalo jedinou zemí, kde o fiskálním paktu rozhodovali voliči.

Ratifikační proces podstoupily i další státy Evropské unie. Mimo eurozónu ratifikace proběhla v Dánsku, Litvě, Lotyšsku a Rumunsku. Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii byla ratifikována a je tak zatím platná v 17 zemích Evropské unie. Ve zbylých osmi státech, které tuto smlouvu podepsaly 2. března 2012, je otázka ratifikace otevřená. Blízko k přijetí mají v Polsku, kde 20. února 2013 poslanci schválili fiskální pakt. Polskému prezidentovi je tak umožněno, aby tuto smlouvu ratifikoval. Počínaje 1. březnem 2013 je ratifikací fiskálního paktu podmíněno poskytnutí finanční pomoci na základě nových programů v rámci stálého záchranného fondu Evropského stabilizačního mechanismu (o Evropském stabilizačním mechanismu si můžete přečíst v našem Měsíčníku EU aktualit číslo 110 z listopadu 2012, který vyšel v listopadu minulého roku).

Než Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii mohla vejít v platnost, docházelo k mnoha jednáním. Už na konci roku 2011 se na zasedání Evropské rady dohodly hlavy států a předsedové vlád členských zemí eurozóny k vytvoření nové mezivládní smlouvy. Dne 30. ledna 2012 byla po několika týdnech jednání schválena podoba fiskálního paktu všemi vedoucími představiteli Evropské unie (krom Spojeného království a České republiky). Tato smlouva byla podepsána 2. března 2012 a mohla vstoupit v platnost 1. ledna 2013 po ratifikaci nejméně 12 zemí eurozóny, což bylo splněno.

Tato smlouva by měla být začleněna do smluv, na nichž je založena Evropská unie, jakmile to bude možné. Ve lhůtě nejvýše pěti let ode dne vstupu této smlouvy v platnost budou na základě vyhodnocení zkušeností s jejím plněním přijaty v souladu se Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie nezbytné kroky s cílem začlenit obsah této smlouvy do právního rámce Evropské unie.

Státy eurozóny jsou touto smlouvou vázány od prvního dne měsíce následujícího po uložení jejich ratifikačních listin. Na ostatní členy Evropské unie se vztahuje ke dni podpisu této smlouvy výjimka z účasti na jednotné měně, a mohou být až do zrušení této výjimky vázány pouze těmi ustanoveními hlavy III (rozpočtový pakt) a IV (koordinace hospodářských politik a konvergence) této smlouvy, o nichž při uložení své ratifikační listiny či k pozdějšímu dni oznámení hodlají být vázány.

## Rozpočtový pakt

Klíčovou částí Fiskálního paktu je jeho hlava III. Nazvaná Rozpočtový pakt.

V hlavě III fiskálního paktu jsou uvedena pravidla pro státy, které se k němu rozhodnou připojit a jež budou uplatňovat a do jednoho roku od vstupu platnosti této smlouvy přijmou závazné a trvalé právní předpisy přednostně na úrovni ústavní či takové, u které je jiným způsobem zaručeno, že předpisy budou v plném rozsahu respektovány a dodržovány po celou dobu vnitrostátního rozpočtového procesu.

### Hlavní požadavek paktu

Veřejné rozpočty smluvních stran mají být vyrovnané nebo přebytkové. **Ročním strukturálním saldem veřejných financí** se rozumí roční cyklicky očištěné saldo bez vlivu jednorázových a dočasných opatření.

Pokud **saldo nepřekročí spodní limit strukturálního schodku ve výši 0,5 % hrubého domácího produktu** v tržních cenách, považuje se pravidlo o vyrovnaném rozpočtu za dodržené.

Smluvní strany Fiskálního paktu též zajistí rychlé směřování ke svému střednědobému cíli ve smyslu revidovaného Paktu o stabilitě a růstu. Harmonogram tohoto směřování navrhne Evropská komise s přihlédnutím k rizikům z hlediska udržitelnosti, jimž daná země čelí. Pokrok při naplňování tohoto cíle se vyhodnocují na základě celkového posouzení, v němž je strukturální saldo použito jako měřítko, včetně analýzy výdajů očištěných o vliv diskrečních opatření na straně příjmů, v souladu s revidovaným Paktem o stabilitě a růstu.

Smluvní strany se mohou od svého střednědobého cíle či od cesty k jeho postupnému dosažení odchýlit pouze dočasně v případě výjimečných okolností. Pokud však smluvní strany mají poměr **veřejného dluhu k HDP v tržních cenách výrazně nižší než 60 %** a jsou-li rizika z hlediska dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí nízká, **může spodní limit střednědobého cíle odpovídat strukturálnímu schodku ve výši maximálně 1,0 % HDP v tržních cenách.**

Je-li zjištěno závažné odchýlení od střednědobého cíle nebo od cesty k jeho postupnému dosažení, je automaticky aktivován mechanismus nápravy. Mechanismus zahrnuje povinnost dotčené smluvní strany provést opatření k nápravě odchylek během určitého období. Tento mechanismus zavedou smluvní strany na vnitrostátní úrovni na základě společných zásad, které navrhne Evropská komise a které se budou týkat zejména povahy, rozsahu a harmonogramu nápravných opatření, jež je nutno přijmout. Tento mechanismus nápravy musí plně respektovat výsady vnitrostátních parlamentů.

#### Požadavek snižování veřejného dluhu

Výše veřejného dluhu se bude sledovat nejen z důvodu možného navýšení limitu strukturálního schodku, ale i jestli smluvní strana nepřekročí hodnotu 60 %. Jestliže poměr veřejného dluhu smluvní strany k hrubému domácímu produktu překračuje referenční hodnotu 60 %, **jsou pak povinny tento poměr snižovat průměrným tempem jedné dvacetiny za rok.**

O řešení nadměrného schodku v důsledku porušení dluhového kritéria se rozhodne postupem podle článku 126 Smlouvy o fungování Evropské unie.

#### Možné finanční sankce při nedodržování pravidel Paktu

V případě nepřijetí či neplnění nezbytných opatření ke snižování dluhu může být záležitost předložena Soudnímu dvoru Evropské unie a mohou být uloženy finanční sankce podle pravidel, jež vypracuje Evropská komise v rámci článku 260 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Shledá-li Soudní dvůr, že dotčená smluvní strana nevyhověla jeho rozsudku, může jí uložit **zaplacení paušální částky nebo penále v individuální výši, jež nepřesáhne 0,1 % hrubého domácího produktu země.** Částky takto uložené smluvní straně budou směřovány do dvou typů rozpočtů/finančních mechanismů podle toho, zda je postižená země členem eurozóny či nikoliv následujícím způsobem:

- členové eurozóny – sankce budou hrazeny **ve prospěch Evropského stabilizačního mechanismu.**
- nečlenové eurozóny – sankce budou odváděny **ve prospěch souhrnného rozpočtu Evropské unie.**

Dále budou členské státy předem ohlašovat Radě Evropské unie a Evropské komisi své plány emisí veřejných dluhopisů.

Hodnoty strukturálního salda jsou u zemí Evropské unie v současné době značně neuspokojivé, a to zejména vzhledem k maximálně přípustné hranici strukturálního schodku na úrovni 0,5 % HDP, avšak výhled do dalších let vykazuje poměrně pozitivní trend. Naopak u veřejného dluhu se situace jeví zcela opačně.

## Aktuální stav plnění Fiskálního paktu – strukturální saldo veřejných rozpočtů

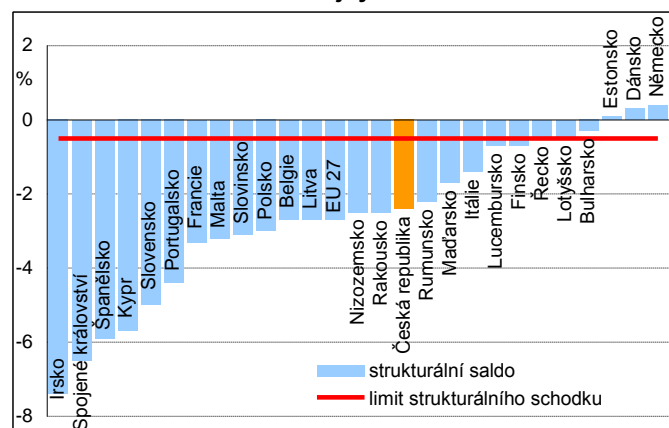
A jakých hodnot nabývá strukturální saldo u jednotlivých zemí Evropské unie?

Dle údajů Evropské komise se do limitu strukturálního schodku ve výši 0,5 % HDP v tržních cenách dostalo v roce 2012 jen šest států Evropské unie:

- Německo,
- Dánsko,
- Estonsko,
- Bulharsko,
- Lotyšsko
- Řecko.

Státy Lucembursko a Finsko tuto hranici těsně překročily, ale vzhledem k tomu, že obě země mají

Roční strukturální saldo veřejných financí v EU



Zdroj: EK, ekonomická prognóza zima 2013, za 2012

veřejný dluh k HDP pod 60 %, mohlo by se na ně uplatnit pravidlo navýšení limitu strukturálního schodku na 1 % HDP v tržních cenách. Jedna věc je stav v roce 2012, druhá je však vývoj strukturálního schodku.

Podle nejnovější ekonomické prognózy Evropské komise má dojít ke zlepšení strukturálního salda téměř ve všech zemích Evropské unie. V následujících dvou letech by se průměrný strukturální schodek za celou EU měl snížit téměř o jeden procentní bod. Překvapivým „vítězem“ by dle této prognózy mělo být v roce 2014 Řecko, které by mělo dosáhnout strukturálního přebytku ve výši 1,5 %. Pokud uvážíme, že v roce 2009 mělo Řecko jako jediné z EU dvouciferný strukturální schodek (14,8 %), je to pořádný skok.

#### Vývoj strukturálního salda veřejných rozpočtů v zemích EU

	2004-2008	2010	2014		2004-2008	2010	2014
Řecko	-7,4	-8,1	1,5	<b>EU 27</b>	<b>-2,8</b>	<b>-4,9</b>	<b>-1,9</b>
Německo	-1,7	-2,4	0,3	Nizozemsko	-0,3	-4,0	-2,1
Švédsko	1,0	1,3	0,3	<b>Česká republika</b>	<b>-3,4</b>	<b>-4,8</b>	<b>-2,1</b>
Estonsko	-1,1	-1,1	0,2	Francie	-4,3	-5,8	-2,2
Bulharsko	0,9	-2,0	-0,3	Litva	-3,6	-4,6	-2,2
Finsko	2,7	-0,7	-0,4	Belgie	-1,4	-3,3	-2,5
Itálie	-4,5	-3,6	-0,5	Kypr	-1,4	-5,5	-2,5
Dánsko	2,6	-0,2	-0,5	Malta	-4,7	-4,4	-2,5
Rumunsko	-4,6	-6,1	-0,6	Maďarsko	-7,6	-3,4	-2,6
Lucembursko	0,8	0,0	-0,7	Slovensko	-3,1	-7,5	-2,8
Lotyšsko	-3,6	-2,9	-1,1	Slovinsko	-3	-4,4	-3,1
Portugalsko	-4,8	-8,7	-1,5	Irsko	-0,8	-9,2	-4,6
Rakousko	-1,5	-3,3	-1,6	Spojené království	-4,5	-8,7	-4,9
Polsko	-4,3	-8,3	-1,7	Španělsko	-0,2	-7,4	-5,5

Zdroj: Evropská komise, ekonomická prognóza zima 2013

### Aktuální stav plnění Fiskálního paktu – veřejný dluh

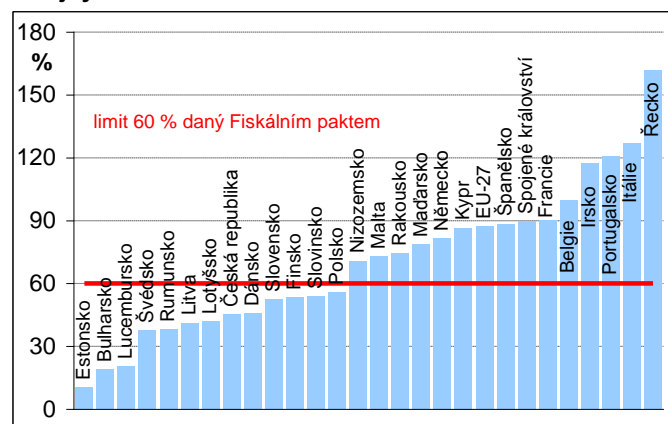
V roce 2012 téměř polovina států EU (včetně ČR) měla veřejný dluh nižší než 60 % HDP v tržních cenách a průměr za EU byl ve výši 87,2 % HDP t.c. Krom Maďarska se pod hranici 60 % dostaly všechny státy bývalého východního bloku.

Podle aktuálního odhadu Evropské komise však tento veřejný dluh bude postupně u většiny členských států EU narůstat. Průměr EU by se tak měl zhoršit o 3 procentní body. Pokud se má Řecko z nynějšího strukturálního schodku vypracovat v roce 2014 ke strukturálnímu přebytku ve výši 1,5 %, tak u veřejného dluhu má své „prvenství“ už zajištěno.

V roce 2012 byl totiž v Řecku veřejný dluh k HDP t.c. 161,6 %, což bylo o zhruba 30 procentních bodů víc než u druhé nejhorší Itálie, v roce 2014 už má být veřejný dluh Řecka 175,2 %, což je o téměř 40 procentních bodů více než se v té době očekává v Itálii. Třetí nejzadluženější zemí je dnes a dle prognózy EK v roce 2014 bude Portugalsko.

Největší nárůsty veřejného dluhu k HDP t.c. mezi roky 2000 až 2012 byly v Irsku (o 82 p.b.), Portugalsku (o 70 p.b.), Řecku (o 58 p.b.) a Spojeném království (o 49 p.b.).

Veřejný dluh vůči HDP v roce 2012



Zdroj: Evropská komise, v grafu zahrnuty i ČR a UK, které se fiskálního paktu neúčastní



Naopak k poklesu veřejného dluhu v daném období došlo v Bulharsku (o 54 p.b.), Švédsku (o 16 p.b.), Belgie (o 8 p.b.) a Dánsku (o 7 p.b.). Největší nárůsty veřejných dluhů byly v letech hospodářské krize. V roce 2009 narostl veřejný dluh k HDP t.c. v EU o víc jak 8 procentních bodů.

#### Vývoj veřejného dluhu k HDP v % v EU

	2000	2010	2014		2000	2010	2014
Estonsko	5,1	6,7	11,3	Rakousko	66,2	72,0	74,5
Bulharsko	72,5	16,2	17,3	Nizozemsko	53,8	63,1	75,0
Lucembursko	6,2	19,2	24,1	Maďarsko	56,1	81,8	77,7
Švédsko	53,9	39,5	35,5	Německo	60,2	82,5	78,3
Rumunsko	22,5	30,5	38	<b>EU-27</b>	<b>61,9</b>	<b>80,2</b>	<b>90,3</b>
Litva	23,6	37,9	40,3	Francie	57,4	82,3	95,0
Lotyšsko	12,4	44,5	41,5	Kypr	59,6	61,3	97,0
Dánsko	52,4	42,7	47,3	Spojené království	41,1	79,4	97,9
<b>Česká republika</b>	<b>17,8</b>	<b>37,8</b>	<b>49,5</b>	Španělsko	59,4	61,5	101,0
Slovensko	50,3	41,0	57,1	Belgie	107,8	95,5	101,1
Polsko	36,8	54,8	57,5	Irsko	35,1	92,2	120,1
Finsko	43,8	48,6	57,6	Portugalsko	50,7	93,5	124,7
Slovinsko	26,3	38,6	63,4	Itálie	108,5	119,2	127,1
Malta	53,9	67,4	73,6	Řecko	103,4	148,3	175,2

Zdroj: Evropská komise, AMECO; státy seřazeny vzestupně dle roku 2014

#### Situace v České republice

I když je v dnešní době veřejný dluh v České republice výrazně nižší než 60 % k HDP v t.c., jeho vývoj v posledních letech moc příznivý není, a pokud se nepřijmou určitá opatření vedoucí ke stabilizaci či snižování veřejného dluhu, může se stát, že se dostaneme do situace jižních států EU s obrovskými problémy s veřejným dluhem. Po určité stabilizaci veřejného dluhu k HDP t.c. ve výši 30 % do roku 2008, došlo i v ČR v důsledku hospodářské krize k jeho navyšování, což se dělo prakticky v celé Evropské unii. Nicméně nastal čas se k tomuto problému postavit čelem a začít řešit, jak tento veřejný dluh udržet na „uzdě“, či ještě lépe ho pomalu snižovat.

Současná vláda zatím není k přistoupení k fiskálnímu paktu nakloněna. Určitě se najdou argumenty pro i proti ratifikaci této smlouvy. Pořád však máme otevřená zadní vrátka a můžeme naskočit zpět do hlavního proudu států, které se v drtivé většině k Paktu přihlásily, bez ohledu na to, jestli jsme členem eurozóny či nikoliv.

## Závěr

Fiskální pakt můžeme považovat za nástroj sloužící k odstranění systémového nedostatku eurozóny; tudíž že prostředí společné měnové politiky není doplněno pravidly společné fiskální politiky, resp. alespoň pravidly společné koordinace rozpočtových politik jednotlivých členských států.

Původně měl tuto roli hrát Pakt stability a růstu. Ten si při jednáních o vzniku eurozóny prosadilo Německo, které se obávalo nesourodého výkonu fiskálních politik a nadměrného zadlužování států platících eurem. Pakt stability a růstu byl za celou dobu své existence několikrát porušován, včetně ze strany Německa.

Vzhledem k nevhodnému mechanismu udílení finančních sankcí za nedodržování pravidel Paktu tyto nebyly nikdy problémovým státům uděleny. Důvodem je skutečnost, že sankce sice navrhovala Evropská komise, ale právo je uvalit měla Rada EU pro ekonomické a finanční záležitosti (tzv. Ecofin), kde zasedají ministři členských států EU vč. z těch zemí, která pravidla paktu porušovala. Hlasování v Ecofinu sice bylo kvalifikovanou většinou, ale i tak ministři vzorných žáků vždy „drželi basu“ s provinilci a sankce neuválili.

Posledním hřebíčkem do důvěryhodnosti Paktu pak bylo jeho rozvolnění v roce 2005. Tehdy bylo rozhodnuto, že sankce nebudou uvaleny, když porušení rozpočtových pravidel bude způsobeno výdaji typu investice do vzdělání, vědy a výzkumu, výdaje na důchodovou reformu apod.

Absence fiskální koordinace v prostředí eurozóny se naplno projevila po startu globální finanční krize v roce 2008. Dlouhodobé strukturální problémy některých států eurozóny – zejména jejího jižního křídla – vyústily v neudržitelný nárůst veřejného zadlužení, což se v očích finančních investorů projevilo ztrátou důvěryhodnosti získat zpět své investice. Takto postižené státy nakonec přišly o možnost nefinancovat se na finančním trhu a získaly záchranu od EU a MMF.

Nedostatečnou účinnost Paktu stability a růstu má od ledna 2013 nahradit tzv. Fiskální pakt (či Fiskální kompakt). Zde je hlavním kritériem tzv. strukturální deficit veřejných financí, tedy deficit očištěný o vliv hospodářského cyklu bez vlivu jednorázových a dočasných opatření. Takto vymezený strukturální schodek může činit maximálně -0,5 % HDP, u států s nižším stupněm veřejného dluhu (tedy menším než 60 % HDP) je pak povolena tolerance až do -1,0 % HDP.

Současně Fiskální pakt stanovuje, že tato pravidla musí být včleněna do národní legislativy signatářských států formou ústavního či podobného zákona.

Na hodnocení efektů Fiskálního paktu je nyní, zhruba dva měsíce od nabytí jeho účinnosti, příliš brzy, i když oproti Paktu stability a růstu se jedná o významný pokrok. Teprve praxe následujících 3-4 let ale ukáže, nakolik bude Pakt účinný v praxi a nakolik přispěje ke zvýšení kredibility členských států EU.

Na vývoj strukturálního salda měla velký vliv hospodářská krize, a proto mnoho států Evropské unie dosáhlo nejvyššího strukturálního schodku v roce 2009. V následujících letech docházelo ke zlepšování situace. V roce 2014 by dle prognózy měly mít nejvyšší strukturální schodky Spojené království a Irsko, a to necelých 5 %.